

КОНАРЖЕВСЬКА Вікторія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Національна академія Національної
гвардії України (*м. Харків, Україна*)

ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ ЯК ВИКЛИК ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: КОГНІТИВНІ РЕСУРСИ ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах військової конфронтації професійна комунікація виступає одним із ключових чинників ефективної діяльності офіцера Національної гвардії України. Як зазначається в науковій літературі, поняття «комунікативна діяльність» передбачає чітке розмежування базових дефініцій «спілкування» та «комунікація», а також обґрунтування їхнього взаємозв'язку та ролі у професійній діяльності [2, с. 168]. Складові професійної комунікації офіцера НГУ в умовах воєнного часу включають вербальні та невербальні засоби взаємодії, застосування мовних стратегій і технічних засобів зв'язку, а також психологічні чинники, серед яких – внутрішній емоційний стан та здатність до ефективного взаєморозуміння. Окрім цього, до сфери професійної комунікації належать взаємодія з підлеглими, цивільним населенням, дотримання професійної етики і формування довіри в бойових умовах.

Важливу роль у цій системі відіграють когнітивні евристики – ключові ментальні механізми, що визначають швидкість та ефективність прийняття рішень у складних і стресових обставинах воєнного протистояння. Ці автоматизовані ментальні стратегії суттєво спрощують процес обробки інформації, дозволяючи швидко орієнтуватися у невизначених, напружених або кризових ситуаціях. При цьому практично неможливо штучно змоделювати умови формування нестандартного рішення, оскільки вирішальне значення мають реальні обставини, в яких воно ухвалюється [3, с. 132]. У контексті воєнного протистояння та комунікації з ворогом ці механізми набувають особливого значення, адже офіцер опиняється в умовах посиленого когнітивного навантаження, інформаційних маніпуляцій і психологічного тиску. Для офіцера, який реалізує управлінську та комунікаційну діяльність, когнітивні евристики слугують засобом оперативної оцінки ситуації, ідентифікації загроз, визначення пріоритетів і формування ефективних стратегій взаємодії з підлеглими та цивільним населенням. Водночас надмірна залежність від інтуїтивних суджень може призводити до когнітивних викривлень, які негативно впливають на точність сприйняття інформації, оцінку ризиків та якість прийняття комунікативних рішень.

Пропагандистський наступ є потужним інструментом впливу в умовах війни, спрямованим на дестабілізацію суспільної свідомості, підірвання психологічної стійкості військовослужбовців та зниження ефективності комунікаційних процесів. Основні засоби такого впливу – дезінформація, фейкові повідомлення,

маніпулятивні наративи, які мають на меті посіяти паніку, розчарування, підірвати довіру до командування й ослабити моральний дух як цивільного населення, так і військових структур.

Особливо вразливою до подібних атак є сфера професійної комунікації офіцерів, де ключовими чинниками є точність, оперативність і достовірність переданої інформації. Медіаагресія здатна спотворити сприйняття реальності, ускладнити процес ухвалення рішень, порушити координацію між підрозділами та деморалізувати особовий склад. Тому, офіцер Національної гвардії України має володіти здатністю швидко інтерпретувати будь-які повідомлення, чітко формулювати накази й пояснення, розуміти реакції співрозмовників і приймати виважені комунікативні рішення в умовах конфлікту або критичних ситуацій. Він виступає не лише як військовий керівник, а й як комунікатор, який формує довіру, підтримує морально-психологічну стійкість особового складу і протидіє інформаційно-психологічному впливу ворога. У цьому процесі **евристика довіри** дає змогу інтуїтивно оцінювати достовірність повідомлень і щирість співрозмовника. Під час комунікації з ворогом вона допомагає виявляти дезінформацію та спроби психологічного впливу. **Евристика контролю** емоцій сприяє збереженню стриманості та уникненню емоційних реакцій на провокації, що значно знижує ефективність ворожих маніпуляцій. **Евристика когнітивного резонансу** полягає у швидкому виявленні суперечностей між словами й діями противника, що дає можливість своєчасно коригувати комунікативну стратегію. **Евристика фреймінгу (рамкування)** дозволяє інтуїтивно обирати оптимальну форму подання інформації, яка нейтралізує вплив ворожих наративів і підсилює власну комунікативну позицію. **Евристика соціальної ідентичності** підтримує відчуття приналежності до своєї групи (військової, національної), зміцнюючи внутрішню мотивацію й інформаційну стійкість у взаємодії з противником. Завдяки цим евристикам офіцер може зберігати психологічну ініціативу в комунікації, протистояти деструктивним впливам і ефективно використовувати спілкування як інструмент управління поведінкою ворога.

Функціонально-когнітивні евристики виконують також **адаптивну, захисну та регулятивну** функції. *Адаптивна евристика* забезпечує швидке прийняття рішень в умовах обмеженого часу або інформаційного перевантаження. *Захисна* спрямована на мінімізацію психоемоційного навантаження, допомагаючи зберігати внутрішню рівновагу під час інформаційних атак. *Регулятивна евристика* впливає на комунікативну поведінку, зокрема на добір аргументів, тональність повідомлень та стиль взаємодії з противником.

Водночас усвідомлення потенційних когнітивних викривлень у процесі комунікації суттєво підвищує ефективність інформаційної взаємодії. Йдеться про так звані когнітивні упередження – механізми, що дозволяють швидко приймати рішення в умовах інформаційного перевантаження, але водночас стають джерелом систематичних помилок. До таких евристик належать **доступності, репрезентативності, якоріння та афекту**. *Евристика доступності* формує схильність оцінювати ситуацію на основі найяскравіших або найсвіжіших

прикладів – часто це інформаційні повідомлення ворога, які апелюють до емоцій або страху. *Евристика репрезентативності* спонукає сприймати окремі випадки як типові, що може призводити до узагальнень і хибних висновків щодо дій противника. *Евристика якоріння* проявляється у фіксації на початковій інформації, навіть якщо вона є дезінформацією. *Евристика афекту* відображає вплив емоційного стану на оцінку ситуації, що знижує об'єктивність сприйняття [1, с. 141].

Отже, в умовах інформаційної та військової агресії особлива увага має зосереджуватися на застосуванні когнітивних евристик, які виступають не лише засобом психологічної саморегуляції офіцера, а й ключовим інструментом інформаційної боротьби. Розвиток цих навичок повинен стати невід'ємною складовою професійної підготовки військових лідерів, особливо в контексті гібридної війни, де ефективність протистояння значною мірою визначається якістю комунікації та стійкістю до когнітивних впливів.

Подальші дослідження у цьому напрямі є надзвичайно важливими для підвищення та результативності військової комунікації в умовах гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Калашлінська М. В. Когнітивні упередження в міжнародній політиці як фактор політичної динаміки. *Політичне життя*. 2025. № 2. С. 138–148. URL: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631> (дата звернення 23.10.2025).
2. Керницький О. М., Дяченко І. І., Сутність, зміст та структура готовності офіцерів Національної гвардії України до професійно орієнтованої комунікативної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. 2025. Випуск 83. Том 1. С. 166–169.
3. Конаржевська В. І. Вплив когнітивних евристик на процес прийняття рішення майбутніми офіцерами Національної гвардії України у нестандартних ситуаціях. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1 (34). С. 131–135.